

Product Manager. 1st ed., Apress, p. 140. DOI <https://doi.org/10.1007/978-1-4842-3303-0>

12. Ross, Hans-Leo. (2021). *Safety for Future Transport and Mobility*. 1st ed., Springer, DOI <https://doi.org/10.1007/978-3-030-54883-4>

13. Salmanova, O.Yu, and A.T. Komziuk. (2021). Administrative Liability for Violating the Rules of Stopping, Parking, Vehicle Parking. *Bulletin of Kharkiv National University of Internal Affairs*, vol. 94, no. 3, pp. 150–61, DOI <https://doi.org/10.32631/v.2021.3.13>

14. Salvendy, Gavriel, and June Wei. (2020). Human-Computer Driving Collaborative Control System for Curve Driving. In *Design, Operation, and Evaluation of Mobile*

Communications, vol. 12216, Springer International Publishing AG, pp. 1–15, DOI https://doi.org/10.1007/978-3-030-50350-5_1

15. Tao, Chuanqi, Gao, Jerry & Wang, Tiexin. (2019). *Testing and Quality Validation for AI Software-Perspectives, Issues, and Practices*, IEEE access vol. 7, pp. 120164–120175, DOI <https://doi.org/10.1109/ACCESS.2019.2937107>

16. Watzenig, Daniel., and Martin, Horn. (2017). *Automated Driving: Safer and More Efficient Driving in the Future*. Edited by Daniel. Watzenig and Martin. Horn, 1st ed., Springer International Publishing, DOI <https://doi.org/10.1007/978-3-319-31895-0>

Надійшла (received) 20.12.2023

Відомості про авторів / About the Authors

Bulgakova Daria (Булгакова Дар'я Анатоліївна) – Advocate, Ukrainian National Bar Association Member, Ph.D. in International Law Visiting Scholar, Researcher Uppsala University, Law Department Uppsala Munken, Uppsala, Sweden; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8640-3622>;

Stupnik Victoriia (Ступнік Вікторія Сергіївна) – Pedagogue-Methodist of the Highest Category Supervisor of Scientific Manuscripts on History and Law, Lecturer Gymnasium No. 91, Henerala Radiievskoho 48, Kryvyi Rih, Ukraine; ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-8953-2477>

УДК 351:331:504

doi: 10.20998/2227-6890.2023.2.11

В.Б. ДЗЮНДЗЮК, Б.В. ДЗЮНДЗЮК

БЕЗПЕКОВА ЕКОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

У статті розглянуто сучасний стан формування системи державного регулювання та проблемні питання забезпечення безпекової екологічної політики в контексті реалізації цілей сталого розвитку в Україні в нових умовах. Обґрунтовано теоретико-методологічні положення та розроблено концептуальні засади вдосконалення державного регулювання природоохоронної системи. Безпекова екологічна політика виступає важливим компонентом державної політики у сфері національної безпеки. У контексті реалізації цілей сталого розвитку в Україні необхідно вдосконалити систему державного регулювання природоохоронної системи. Екологічні проблеми можуть призвести до дестабілізації суспільства, порушення нормального функціонування економіки та погіршення якості життя населення. Тому важливо розробити та реалізувати ефективні заходи щодо забезпечення екологічної безпеки. Пропоновані авторами статті заходи є актуальними та можуть сприяти вдосконаленню системи державного регулювання природоохоронної системи в Україні.

Ключові слова: державна екологічна політика, державна політика у сфері національної безпеки, забезпечення екологічної безпеки.

V.B. DZIUNDZIUK, B.V. DZIUNDZIUK

SAFE ENVIRONMENTAL POLICY IN CONTEXT IMPLEMENTATION OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS

The article examines the current state of the formation of the state regulatory system and the problematic issues of ensuring a safe environmental policy in the context of the implementation of the goals of sustainable development in Ukraine in new conditions. The theoretical and methodological provisions were substantiated and the conceptual principles of improving the state regulation of the nature protection system were developed. Environmental safety policy is an important component of state policy in the field of national security. In the context of the implementation of the goals of sustainable development in Ukraine, it is necessary to improve the system of state regulation of the nature protection system. Environmental problems can lead to destabilization of society, disruption of the normal functioning of the economy and deterioration of the quality of life of the population. Therefore, it is important to develop and implement effective measures to ensure environmental safety. The measures proposed by the authors of the article are relevant and can contribute to the improvement of the system of state regulation of the nature protection system in Ukraine.

Key words: state environmental policy, state policy in the field of national security, ensuring environmental security.

Постановка проблеми. Одним із найважливіших завдань державної влади і суспільства є забезпечення екологічної безпеки в країні, від вирішення якого значною мірою залежить майбутнє Української держави. Посилення уваги суспільства до проблеми забезпечення безпекової екологічної політики зумовлено нераціональним використанням природно-ресурсного потенціалу, промисловим забрудненням, недотриманням норм екологічного законодавства в усіх сферах суспільного життя.

Сучасний характер формування та реалізації безпекової екологічної політики зумовлює нагальну потребу забезпечення готовності держави, влади й суспільства до підвищення рівня реалізації цілей сталого розвитку. Основними завданнями в цій сфері має стати: реформування системи публічного управління в забезпеченні екологічної безпеки України з урахуванням особливостей сучасних воєнних конфліктів; визначення на законодавчому рівні механізмів взаємодії та багатосторонньої співпраці України, насамперед, з державами-членами ЄС і НАТО на випадок військових загроз.

Домінуючим чинником у формуванні та реалізації безпекової екологічної політики в Україні в системі національної безпеки, яка визначає принципи, пріоритетні цілі, завдання та механізми забезпечення життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави від зовнішніх і внутрішніх загроз є переорієнтація державної екологічної політики [1].

У цьому плані заслуговує на увагу підготовлений робочою групою Національної ради з відновлення України від наслідків війни Проект Плану відновлення України, який базується на інтегрованій кліматичній політиці, запобіганні та адаптації до зміни клімату, екологічній безпеці та ін. [2]. Відповідно до цього документа, саме екобезпекова складова є прерогативою відновлення чистого й захищеного середовища та забезпечення сталого розвитку відповідно до Європейського Зеленого Курсу [3]. У довгостроковій перспективі це має позначитися на всій державотворчій діяльності у сфері забезпечення продовольчої, енергетичної, біологічної безпеки тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Науково-теоретичну базу дослідження проблем забезпечення та реалізації безпекової екологічної політики становлять праці таких українських вчених, як І. Андрощук, О. Васюта, О. Драган, В. Мартиненко, Ю. Хвесик, М. Хілько та ін. Слід зазначити, що екологічну безпеку в основному вони розглядають у глобальному аспекті, наголошуючи на її транскордонності. Однак дана проблематика, як видається, залишається недостатньо розкритою, а наявні наукові публікації наразі є розрізненими й методологічно не об'єднаними, що зумовлює необхідність її подальшої розробки.

Метою статті є аналіз сучасного стану формування системи державного регулювання та забезпечення безпекової екологічної політики в контексті реалізації цілей сталого розвитку в Україні в нових умовах.

Виклад основного матеріалу. Питання екологічної безпеки в Україні та світі загалом є надзвичайно актуальними, оскільки виступають складовою загальної системи національної безпеки й визначають стан захищеності особи, суспільства та держави від несприятливого екологічного впливу, зумовленого природними й антропогенними чинниками. Вони актуалізуються ще й тому, що останнім часом у різних регіонах України спостерігається зростання екологічної небезпеки для здоров'я та життя людей унаслідок техногенної

діяльності, небезпечних природних процесів. Це зумовлює необхідність нормативного врегулювання в частині визначення напрямів діяльності органів державної влади, які реалізують державну екологічну політику в країні, що сприятиме підвищенню ефективності діяльності державної екологічної інспекції, а в цілому посилить спроможність України забезпечити національну безпеку, зокрема відносно збереження природно-ресурсного потенціалу.

З огляду на геополітичну ситуацію та з урахуванням національних інтересів діяльність усіх державних органів в Україні має бути сконцентрована не лише на прогнозуванні та своєчасному виявленні зовнішніх і внутрішніх загроз національній безпеці, а, насамперед, на їх запобіганні. Це, своєю чергою, забезпечить реалізацію таких питань, як захист суверенітету й територіальної цілісності України, безпека її прикордонного простору, піднесення економіки країни, гарантування особистої безпеки, конституційних прав і свобод людини і громадянина, викорінення злочинності, вдосконалення системи державної влади, зміцнення законності та правопорядку й збереження соціально-політичної стабільності суспільства, зміцнення позицій України у світі, підтримання на належному рівні її оборонного потенціалу й обороноздатності, радикальне поліпшення екологічної ситуації [10].

В умовах, в яких сьогодні знаходиться Україна, а за великим рахунком і вся Європа, необхідні кардинальні зміни у внутрішньому та зовнішньому безпековому середовищі України. Відтак, безпекова екологічна політика, на думку науковців та експертів, потребує розробки нової моделі гарантування колективної безпеки, адже наша країна захищає всіма доступними засобами вибраний європейський вектор розвитку, свої фундаментальні національні цінності, визначені Конституцією та законами України.

Так, В. Маргасова зазначає, що нові загрози національній безпеці України, спричинені російською агресією, визначають пріоритетність швидкого реагування, що є неможливим без відповідних змін у системі державного управління забезпеченням національної безпеки, в тому числі, її екологічної складової. За таких умов найбільш актуальною стає проблема реформування системи державного управління екологічною безпекою та розробки політики екологічної безпеки держави із врахуванням провідного досвіду на засадах публічного управління, що на даний час недостатньо висвітлено у публікаціях провідних дослідників [11].

Враховуючи викладене, видається необхідним об'єднати зусилля практичних працівників і науковців, зокрема науково-педагогічного складу відомчих закладів освіти системи публічного управління та адміністрування, для розробки якісних профільних нормативно-правових актів, спрямованих на регламентацію діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, які задіяні у формуванні та реалізації державної екологічної політики, зокрема:

– вдосконалення адміністративно-правового механізму для забезпечення екологічної безпеки та

чіткий розподіл повноважень між усіма публічними (державними) суб'єктами;

– формування на локальному рівні працездатних та ефективних структур;

– відпрацювання узгоджених механізмів державної екологічної політики;

– створення постійних консультативних органів за участю відповідних інститутів громадянського суспільства й забезпечення необхідного фінансування;

– концептуальну модернізацію та вдосконалення стратегічного планування заходів, спрямованих на оновлення нормативно-правового, інституційного, структурно-організаційного механізмів у системі забезпечення екологічної безпеки, зокрема визначення першочергових завдань на короткострокову перспективу за чітко окресленими напрямками та з визначеними термінами виконання, а також забезпечення провідної ролі державної екологічної інспекції в цьому, що, у свою чергу, посилить національний інтерес України в безпековому просторі світу.

У чому ж полягає національний екологічний інтерес України? З цього приводу М. Хілько, зокрема, зазначає: «Національний екологічний інтерес України має постійний характер з певними особливостями на внутрішніх і зовнішніх векторах прояву. Внутрішні національні інтереси відображають насамперед життєво важливі потреби існування і розвитку природи, людини, суспільства і держави, а зовнішні – умови їх збереження і розвитку. Так, зовнішній вектор прояву – це, зокрема, збереження біорізноманіття, зниження ризику виникнення надзвичайних ситуацій та оперативна ліквідація їх наслідків у разі виникнення. Внутрішній вектор обумовлений системою заходів зі збереження екологічної безпеки на рівні постійного моніторингу. Це стосується як раціонального використання природних ресурсів, так і всього, пов'язаного, зокрема, з утилізацією озброєння, використанням екологічно небезпечних речовин і технологій в оборонних цілях тощо. Означені вектори тісно пов'язані між собою, та все ж внутрішній вектор і внутрішня політика щодо екологічної безпеки є визначальними в результативності та ефективності зовнішніх впливів. Однак доцільно зазначити, що сучасна держава не спроможна самостійно долати наслідки найбільших природних і техногенних катастроф, скажімо, рівня таких, як Чорнобильська катастрофа. Каскад техногенних катастроф у слабо керованому суспільстві, природно, викликає занепокоєння світової спільноти, зокрема сусідів. Сучасна політика демонструє нам, що занепокоєння з приводу нестабільного державного управління викликає зовнішній вплив на керівництво країни, аж до воєнного. Тобто можна спрогнозувати, що у разі виникнення реальних небезпек на об'єктах підвищеного техногенного ризику та неспроможності держави долати ці небезпеки, тобто при відсутності ефективної екологічної політики, міжнародні структури й держави можуть встановити власний контроль за рівнем безпеки на відповідних об'єктах, а це межує із втратою політичного

суверенітету» [9, с. 73–74].

Наприкінці 2021 р. агресивна зовнішня політика російської федерації проти України набула чіткого характеру – не дати можливості реалізувати стратегічний план України щодо вступу в НАТО. У зв'язку з цим Українська держава та суспільство вимушені були мобілізувати всі свої зусилля для попередження загроз і ризиків, які існують у системі забезпечення екологічної безпеки.

24 лютого 2022 р. розпочалося повномасштабне вторгнення російських військ на територію України. Нові загрози національній безпеці України, спричинені російською агресією, потребують швидкого реагування на них, що неможливо зробити без відповідних змін у системі державного управління забезпеченням національної безпеки загалом та екологічної безпеки, зокрема. Водночас існує низка загроз і ризиків, які можуть впливати на ефективність виконання поставлених перед органами державної влади та органами місцевого самоврядування завдань.

Як наголошується в універсальних і регіональних міжнародних договорах, у разі виникнення надзвичайних ситуацій держави повинні взаємодіяти та вживати всіх можливих заходів для усунення реальної небезпеки та мінімізації шкоди навколишньому природному середовищу. Це зумовлює необхідність реформування системи державного управління екологічною безпекою та розробку політики екологічної безпеки держави з урахуванням провідного досвіду публічного управління.

Як відомо, міжнародне екологічне співробітництво України здійснюється в рамках укладених відповідних міжнародних договорів – міждержавних, міжурядових і міжвідомчих, які регулюються нормами міжнародного права. Враховуючи, що в сучасному світі на тлі глобальної екологічної кризи надзвичайно активно відбувається інтеграція господарських, технологічних та інформаційних структур, які все більше стають транснаціональними, міжнародне екологічне співробітництво набуває надзвичайно важливого значення. Тому на сьогодні існує нагальна потреба в розробці сучасної стратегії зовнішньої екологічної політики України, яка б відповідала реаліям сьогодення, забезпечувала національні інтереси і сприяла б реалізації цілей збалансованого розвитку. У цьому плані заслуговує на увагу досвід Польщі, яка є давнім стратегічним партнером України у формуванні транскордонної та регіональної екологічної політики й певним чином впливає на її реалізацію у спільних природоохоронних проектах [12].

З огляду на Проект плану відновлення України «Екологічна безпека» Національної ради відновлення України від наслідків війни, вважаємо, що для успішного вирішення проблем, пов'язаних із наслідками бойових дій, необхідно уникати поспішних висновків, при цьому слід, на нашу думку, розглянути всі варіанти, наведені в ньому, всі варіанти й гідні для розгляду альтернативи.

Так, розділ «Екологічна безпека» цього Проекту має таку структуру:

1. Кліматична політика: запобігання та адаптація до зміни клімату.

2. Екологічна безпека та ефективне управління відходами:

2.1) підвищення екологічної безпеки, включаючи хімічну, ядерну та радіаційну;

2.2) управління відходами;

2.3) промислове забруднення: зменшення та попередження забруднення атмосферного повітря, вод і земель.

3. Збалансоване використання природних ресурсів в умовах підвищеного попиту і обмежених пропозицій:

3.1) земельні ресурси;

3.2) лісові ресурси;

3.3) водні ресурси;

3.4) надра.

4. Збереження природних екосистем і біологічного різноманіття, відновлення та розвиток природоохоронних територій та об'єктів.

5. Ефективне державне управління у сфері охорони довкілля та природокористування:

5.1) реформа державного управління у сфері охорони довкілля та природних ресурсів;

5.2) удосконалення інструментів реалізації державної екологічної політики;

5.3) екологічний контроль та юридична відповідальність;

5.4) моніторинг довкілля, доступ громадськості до екологічної інформації та участь у прийнятті рішень [12].

Необхідно наголосити, що екологічний аналіз надає можливість вирішити питання щодо формування та реалізації державної екологічної політики, зокрема:

– допомагає зрозуміти сутність комплексних проблем, оскільки більшість з них пов'язані з ризиками і загрозами у зазначеній сфері;

– дозволяє порівняти елементи між собою, що надає можливість з'ясувати, які загрози та ризики критично важливі і для аналізу, і для тих, хто буде використовувати його результати;

– завдяки аналізу ми можемо фокусуватися конкретно на якійсь одній проблемі та моделювати у вирішенні інших.

Застосування тактичного аналізу забезпечить ефективність вироблення дієвих управлінських рішень, що, у свою чергу, сприятиме підвищенню рівня забезпечення екологічної безпеки. При цьому ефективність процесу вироблення рішення і якості процесу напряму залежить від аналітичних прийомів.

З огляду на це наголосимо, що внаслідок агресії з боку російської федерації та військового вторгнення в Україну, а відтак і кризових процесів на її території, забезпечення екологічної безпеки стало практично неможливим без відповідного правового регулювання, активної участі держави та її представницьких органів у реалізації ними повноважень. Забезпечення реалізації державної екологічної політики є міжгалузевим принципом регулювання екологічної безпеки, що закріплено в міжнародних угодах, технічних та інших документах міжнародних інституцій.

Наприклад, підтримуючи проголошені резолюцією Генеральної Асамблеї Організації

Об'єднаних Націй від 25 вересня 2015 р. № 70/1 глобальні цілі сталого розвитку до 2030 року та результати їх адаптації з урахуванням специфіки розвитку України, викладені у Національній доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна», наша країна має забезпечити:

– доступність і стале управління водними ресурсами та санітарією;

– доступ до недорогих, надійних, стійких і сучасних джерел енергії для всіх;

– відкритість, безпеку, життєстійкість та екологічну стійкість міст, інших населених пунктів;

– вжиття невідкладних заходів щодо боротьби зі зміною клімату та її наслідками;

– збереження та раціональне використання океанів, морів і морських ресурсів в інтересах сталого розвитку, захист і відновлення екосистем суші та сприяння їх раціональному використанню;

– раціональне лісокористування, боротьбу з опустелюванням, припинення і повернення назад (розвертання) процесу деградації земель та зупинку процесу втрати біорізноманіття;

– зміцнення засобів здійснення й активізація роботи в рамках глобального партнерства в інтересах сталого розвитку [13].

Зазначені заходи є фундаментом для формування та реалізації державної екологічної політики та соціально-економічних вихідних, що сприятимуть підвищенню іміджу України на міжнародному рівні та у сфері природоохоронної діяльності.

Також наголосимо, що Україна, як і інші країни-члени ООН, приєдналася до глобального процесу забезпечення сталого розвитку. Для визначення стратегічних рамок національного розвитку на період до 2030 року в Україні на засадах принципу «Нікого не залишити осторонь» було започатковано інклюзивний процес адаптації ЦСР. Кожну глобальну ціль було розглянуто з урахуванням специфіки національного розвитку. Так, протягом 2016 р. в Україні було проведено низку національних (4) і регіональних (10) консультацій. За їх результатами можна дійти висновку, що національні ЦСР слугуватимуть основою для інтеграції зусиль, спрямованих на забезпечення економічного зростання, соціальної справедливості та раціонального природокористування [14].

Проблеми сьогодення, які пов'язані з вирішенням питань у природоохоронній сфері, завжди були актуальними для України. Враховуючи, що екологічна безпека є складовою національної безпеки, актуальність і пріоритет даного напрямку, без сумніву, є найголовнішим.

Забезпечення екологічної безпеки є складним процесом, який передбачає комплекс заходів різного функціонального характеру. Всі заходи щодо забезпечення екологічної безпеки ґрунтуються на приписах чинного українського законодавства та на міжнародно-правових стандартах, встановлених у цій сфері.

Відповідно до специфіки роботи Ради національної безпеки і оборони України із забезпечення екологічної безпеки та Державної

екологічної інспекції було б доцільно конкретизувати норму, яка стосується переліку повноважень, де одним із завдань діяльності визначити забезпечення екологічної безпеки за принципом розподілу повноважень за класом небезпечних об'єктів та об'єктів критичної інфраструктури. Це також стосується забезпечення екологічної безпеки у сфері природно-ресурсного потенціалу України.

Варто зазначити, що в нашій державі здійснюється певна робота з реалізації Цілей сталого розвитку. Підтвердженням цього стало проведення 26 вересня 2022 р. в Києві представниками ПРООН (Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй), Секретаріату Кабінету Міністрів України, Офісу ЦСР та іншими учасниками зустрічі з питань розробки стратегії інтеграції ЦСР у План відновлення України в рамках спільної програми «Сприяння стратегічному плануванню та фінансуванню сталого розвитку на національному та регіональному рівнях в Україні» за фінансової підтримки урядів Швеції та Швейцарії. ПРООН реалізує комплексні заходи з підтримки Уряду України у розробці спільних підходів щодо управління фінансовими потоками та реалізації реформ, пов'язаних із фінансуванням впровадження Порядку денного у сфері сталого розвитку до 2030 р.

Програма спрямована на покращення управління існуючими та потенційними фінансовими потоками шляхом узгодження та залучення нових ресурсів, призначених для відбудови з урахуванням ЦСР. Програма фінансується Об'єднаним фондом Цілей сталого розвитку – органом ООН, створеним для прискорення прогресу в реалізації ЦСР шляхом інтеграції економічної, соціальної та екологічної політики та застосування комплексного міжгалузевого підходу до вирішення складних соціальних викликів [15].

Водночас одним із пріоритетних напрямків розвитку Української держави є її економіка. Але економічне зростання неможливе без забезпечення умов екологічної безпеки. Значну шкоду державі у площині підризу її економічного підґрунтя наносять бойові дії, пов'язанні з військовою агресією з боку російської федерації, нераціональне використання природних ресурсів, погіршення стану довкілля, природно-ресурсних втрат, руйнування інфраструктури, порушення функціонування всіх природних систем життєзабезпечення. Виходячи з цього, екологічна безпекова політика України в контексті забезпечення екологічної безпеки, а також підтримання екологічної рівноваги на території нашої держави та відтворення її природно-ресурсного потенціалу має стати пріоритетом сьогодення, основоположним вектором національної і світової політики.

Висновки. У контексті реалізації цілей сталого розвитку в Україні необхідно вдосконалити систему державного регулювання природоохоронної системи. Для цього пропонується: розробити концепцію управління забезпеченням екологічної безпеки з наявними елементами інституційного та структурно-організаційного механізмів; запровадити багаторівневу модель публічного управління формуванням та реалізацією державної екологічної політики всіма

учасниками природоохоронної діяльності; залучити громадянське суспільство з одночасним запровадженням дієвих механізмів підзвітності, відповідальності за екологічну ситуацію в країні й політику у сфері захисту довкілля та природокористування перед державою і громадянами України. Крім того, концепція управління забезпеченням екологічної безпеки має бути розроблена з урахуванням міжнародних стандартів та практик. Багаторівнева модель публічного управління повинна передбачати активну участь органів місцевого самоврядування та громадянського суспільства. Механізми підзвітності та відповідальності мають бути ефективними та прозорими.

Упровадження запропонованих заходів вимагатиме значних зусиль і ресурсів. Однак вони є необхідними для забезпечення екологічної безпеки України в умовах сталого розвитку.

Список літератури

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України від 26.05.2015 р. № 387/2015. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015#Text>
2. Проект Плану відновлення України : матеріали робочої групи «Екологічна безпека». Київ : Національна рада відновлення України від наслідків війни. Липень 2022 р. 108 с. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/environmental-safety-assembly.pdf>
3. *Європейський Зелений Курс*. Представництво України при Європейському Союзі. Retrieved from <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/galuzzeve-spirovbitnictvo/klimat-yevropejska-zelena-ugoda>
4. Андрощук І.В. (2012). Аналіз міжнародного досвіду застосування економічних важелів для здійснення екологічної політики в Україні. *Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія*. Т. 4. С. 13–17.
5. Васюта О.А. (2001). *Проблеми екологічної стратегії України в контексті глобального виміру*. Тернопіль : Гал-Друк. 228 с.
6. Драган О.І. (2011). Аналіз зарубіжного досвіду інвестиційно-інноваційного забезпечення державної екологічної політики. *Наукові розвідки з державного та муніципального управління*. № 2. С. 50–60.
7. Мартиненко В.О. *Досвід країн ЄС щодо сучасних механізмів управління охороною навколишнього середовища в Україні*. Retrieved from <http://dspace.uabs.edu.ua/bitstream/123456789/896/pdf>
8. Хвесик Ю.М. (2001). Досвід реалізації організаційно-економічного механізму управління природокористуванням в США. *Регіональна економіка*. № 1. С. 140–146.
9. Хілько М.І. (2021). Екологічна безпека як фундаментальна складова національної безпеки. *Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса. Серія: Політичні науки*. № 6. С. 69–75. DOI: <https://doi.org/10.31558/2617-0248.2021.6.11>
10. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19.06.2003 р. № 964-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 39. Ст. 351.
11. Маргасова В.Г. (2022). Зарубіжний досвід реалізації державної політики екологічної безпеки в контексті публічного управління. *Право та державне управління*. № 3. С. 213–219. DOI: <https://doi.org/10.32840/pdu.2022.3.32>
12. Романко С.М. (2013, жовтень). *Екологічна політика України та Польщі: аспекти співвідношення*. Польско-

Український Портал. Retrieved from <http://www.polukr.net/uk/blog/2013/10/ekologiczna-politika-ukrainy-ta-polszczi-aspekti-spivdnoszenia/>

13. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : Указ Президента України від 30.09.2019 р. № 722/2019. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>

14. Національна доповідь «Цілі Сталого розвитку: Україна». Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/natsionalna-dopovid-csr-Ukrainy.pdf>

15. Уряд. ПРООН. «Цілі Сталого розвитку – невід’ємна частина Плану відновлення України». 26.09.2022 р. Retrieved from <https://www.undp.org/uk/ukraine/press-releases/tsili-staloho-rozvytku-nevidyemna-chastyna-planu-vidnovlennya-ukrayiny>

References (transliterated)

1. Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 6 travnia 2015 roku «Pro Stratehiiu natsionalnoi bezpeky Ukrainy»: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 26.05.2015 r. № 387/2015. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015#Text>

2. Proiekt Planu vidnovlennia Ukrainy : materialy robochoi hrupy «Ekolohichna bezpeka». Kyiv : Natsionalna rada vidnovlennia Ukrainy vid naslidkiv viiny. Lypen 2022 r. 108 s. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/environmental-safety-assembly.pdf>

3. Yevropeyskiy Zeleniy Kurs. Predstavnytstvo Ukrainy pry Yevropeiskomu Soiuzi. Retrieved from <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/galuzeve-spivrobitnictvo/klimat-yevropejska-zelena-ugoda>

4. Androshchuk I.V. (2012). Analiz mizhnarodnoho dosvidu zastosuvannia ekonomichnykh vazheliv dlia zdiisnennia ekolohichnoi polityky v Ukraini. Hidrolohiia, hidrokhiimiia i hidroekolohiia. T. 4. S. 13–17.

5. Vasiuta O.A. (2001). Problemy ekolohichnoi stratehii Ukrainy v konteksti hlobalnoho vymiru. Ternopil: Hal-Druk. 228 s.

6. Drahan O.I. (2011). Analiz zarubizhnoho dosvidu investytsiino-innovatsiinoho zabezpechennia derzhavnoi

ekolohichnoi polityky. Naukovi rozvidky z derzhavnoho ta munitsypalnogo upravlinnia. № 2. S. 50–60.

7. Martynenko V.O. Dosvid krain YeS shchodo suchasnykh mekhanizmiv upravlinnia okhoronoiu navkolyshnoho seredovyscha v Ukraini. Retrieved from <http://dspace.uabs.edu.ua/bitstream/123456789/896/pdf>

8. Khvesyk Yu.M. (2001). Dosvid realizatsii orhanizatsiino-ekonomichnoho mekhanizmu upravlinnia pryrodokorystuvanniam v SShA. Rehionalna ekonomika. № 1. S. 140–146.

9. Khilko M.I. (2021). Ekolohichna bezpeka yak fundamentalna skladova natsionalnoi bezpeky. Visnyk Donetskooho natsionalnoho universytetu imeni Vasylia Stusa. Seria: Politychni nauky. № 6. S. 69–75. DOI: <https://doi.org/10.31558/2617-0248.2021.6.11>.

10. Pro osnovy natsionalnoi bezpeky Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 19.06.2003 r. № 964-IV. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2003. № 39. St. 351.

11. Marhasova V.H. (2022). Zarubizhnyi dosvid realizatsii derzhavnoi polityky ekolohichnoi bezpeky v konteksti publichnogo upravlinnia. Pravo ta derzhavne upravlinnia. № 3. S. 213–219. DOI: <https://doi.org/10.32840/pdu.2022.3.32>.

12. Romanko S.M. (2013, zhovten). Ekolohichna polityka Ukrainy ta Polshchi: aspekty spivvidnoshennia. Polsko-Ukrainskiy Portal. Retrieved from <http://www.polukr.net/uk/blog/2013/10/ekologiczna-politika-ukrainy-ta-polszczi-aspekti-spivdnoszenia/>

13. Pro Tsili staloho rozvytku Ukrainy na period do 2030 roku : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 30.09.2019 r. № 722/2019. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>

14. Natsionalna dopovid «Tsili Staloho rozvytku: Ukraina». Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/natsionalna-dopovid-csr-Ukrainy.pdf>

15. Uriad. PROON. «Tsili Staloho rozvytku – nevidiemna chastyna Planu vidnovlennia Ukrainy». 26.09.2022 r. Retrieved from <https://www.undp.org/uk/ukraine/press-releases/tsili-staloho-rozvytku-nevidyemna-chastyna-planu-vidnovlennya-ukrayiny>

Надійшла (received) 27.10.2023

Vidomosti pro avtoriv / About the Authors

Дзюндзюк Вячеслав Борисович (Dziundziuk Viacheslav) – Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління»; Харків, Україна; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0622-2600>;

Дзюндзюк Борис Вячеславович (Dziundziuk Boris) – Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, кандидат наук з державного управління, старший викладач кафедри права, національної безпеки та європейської інтеграції Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління»; Харків, Україна; ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9066-2849>

УДК 351:364.4

doi: 10.20998/2227-6890.2023.2.12

Ю.Ю. КОШКАРОВ, І.В. АСЄЄВА, П.І. АЛІЄВА

СТАНОВЛЕННЯ ДЕРЖАВИ ЯК ПОТУЖНОГО ІНСТРУМЕНТУ ЗАХИСТУ ВІД СОЦІАЛЬНИХ РИЗИКІВ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Стаття присвячена аналізу досвіду становлення держави як потужного інструменту від соціальних ризиків на прикладі країн Західної Європи (Німеччини та Велткобританії); наведено поняття соціальної держави як такої, що створює всі можливі умови для реалізації економічних, соціальних і культурних прав людини, для самостійного забезпечення ініціативною та соціально відповідальною особою необхідного рівня матеріального добробуту собі та членам своєї сім’ї; розглянуто діяльність Міжнародної організації праці та Міжнародної асоціації соціального забезпечення; проаналізовано соціальний досвід становлення таких держав, як Німеччина та Великобританія; доведено, що поштовхом до більш комплексного соціального захисту в країнах Західної Європи стали низка політичних, соціальних та економічних чинників.

Ключові слова: держава, соціальний захист, соціальне забезпечення, реформи, права громадян,